ਇਕਾਈ ੨

ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਜੀਵਨ

ਇਕਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ

ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਓਨਾ ਹੀ ਵੱਧ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਤਸੁਕਤਾ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਦਿਆਲੂ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧੱਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

© NCERT not to be republished

ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਲਈ

ਇਹ ਇਕਾਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੁੱਖ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ 4: ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਕੁਝ ਪੌਦੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਿਰੀਖਣ ਦੁਆਰਾ,ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੱਤਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਪੌਦੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜਰੂਰੀ ਪੋਸ਼ਣ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਇ 5: ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਲੇ- ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੀਖਣ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਮਿੱਟੀ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਂਝੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸਹਿ-ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਇ 6: ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਲਤਾ ਵਧਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਸਮੂਹਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

- ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ, ਛੱਤ ਤੋਂ ਲਟਕ ਰਹੇ ਮਖੌਟੇ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰੇ ਖੇਤਰ ਬਣਾਓ।
- ਜਾਨਵਰਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਕੀੜਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਉਮਰ-ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰੱਖੋ।
- ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀ: ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਰਕ, ਫਾਰਮ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹ, ਜਾਂ ਪੌਦੇ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਓ, ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

not to be republished © NCERT

0335CH04

ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ

ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਗੋਪੂ, ਸਿੰਮੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ, ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ, ਗੋਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਸਿਰਫ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੌਦੇ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਹਨ। ਕਿੰਨਾਂ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ!”

ਸਿਮੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈ, “ਹਾਂ, ਪੌਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ: ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ, ਛੋਟੇ, ਵੱਡੇ, ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ...”

ਰਾਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, “ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਸੁਲਝਿਆ, ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਲੰਬਾ ...!”

ਗੋਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੁਝ ਪੱਤੇ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਲਾਇਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਅਤੇ ਸੁੰਘਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ।

© NCERT not to be republished

ਸਿਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦੇਖੋ, ਇਸ ਜਾਮੁਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਪੱਤੀਆਂ ਥੋੜੀ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਪੱਤੇ! ਕੀ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਸ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਜ?"

ਰਾਜ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ, "ਹਾਂ, ਇਹ ਹੈ! ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਯਾਦ ਹਨ? ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਛੋਟੇ - ਛੋਟੇ ਫਲ ਦੇਖੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਮਨੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਜਾਮਨੀ ਫਲ ਤੋੜਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ!"

ਸਿੰਮੀ ਮੁਸਕਰਾਈ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਤੁਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਹੈ।"

ਦਰੱਖਤ ਲੱਕੜ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਤਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੱਤੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਰੱਖਤਾਂ

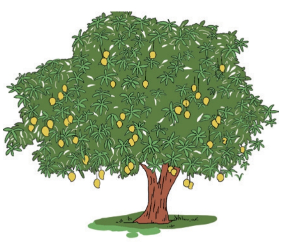
ਅੰਬ

ਨਾਰੀਅਲ

ਖੇਜੜੀ

ਕਟੈਰ

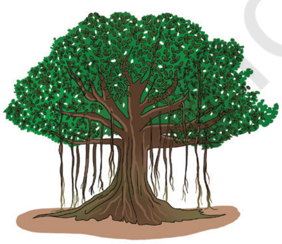
ਬਰਗਦ

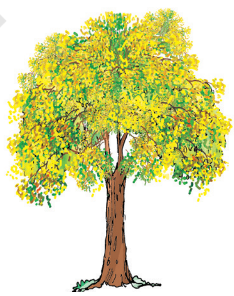
ਅਮਲਤਾਸ਼

ਪੀਪਲ

ਚਿਨਾਰ

© NCERT not to be republished

ਲਿਖਣਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਰੁੱਖ ਕਿੱਥੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਰੁਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?

ਝਾੜੀਆਂ

"ਸਾਰੇ ਪੌਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਲੰਬੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰੱਖਤ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਤਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ," ਗੋਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਤਣੇ ਹਨ,"

ਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾੜੀਦਾਰ ਦਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ **ਝਾੜੀਆਂ**.ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਪੌਦਾ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਹੈ," ਸਿੰਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਝਾੜੀਆਂ ਮੱਧਮ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੌਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਣੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ।

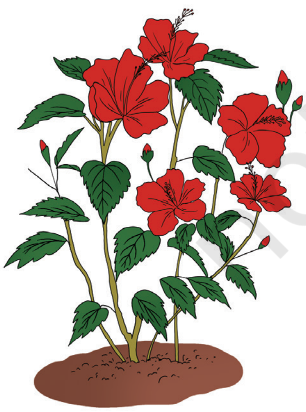

ਗੁੜਹਲ

ਗੁਲਾਬ

ਤੁਲਸੀ

ਕਰੀ ਪੱਤਾ

© NCERT not to be republished

ਕੀ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਜੋ ਦਾਲਾਂ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ - ਅਰਹਰ, ਮਸੂਰ (ਲਾਲ ਦਾਲ), ਮੂੰਗ (ਗ੍ਰੀਨ ਛੋਲੇ) ਅਤੇ ਉੜਦ (ਕਾਲੇ ਛੋਲੇ) - ਸਾਰੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਬੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.।

ਅਰਹਰ

ਮਸੂਰ

ਮੂੰਗ

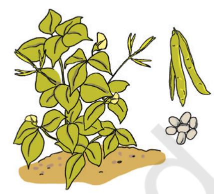
ਉੜਦ

ਲਿਖਣਾ

- ਕੁਝ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੇਖੀ ਹੈ?
- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤ੍ਰਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਘਾਹ

"ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੁਦੀਨੇ ਅਤੇ ਟਮਾਟਰ ਦੇ ਪੌਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਤਣੇ ਨਰਮ ਅਤੇ ਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਮਲ ਤਣੇ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ ਜੋ ਲੱਕੜ ਵਾਂਗ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ **ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ**" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੋਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸਿੰਮੀ ਨੇ ਘਾਹ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਨਰਮ, ਹਰੇ ਤਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਲੰਬੇ, ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਚਪਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

not to be republished © NCERT

"ਸਿੰਮੀ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ! ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਾਹ ਵੀ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?" ਗੋਪੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਨਰਮ ਤਣੇ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਪੌਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੱਕੜ ਵਾਂਗ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਘਾਹ ਵੀ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।

ਘਾਹ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਚਪਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਣੇ ਖੋਖਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਹ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ?

ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ

ਪੁਦੀਨਾ

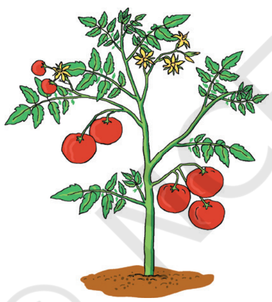
ਟਮਾਟਰ

ਧਨੀਆ

ਸਰ੍ਹੋਂ

ਘਾਹ

ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ

© NCERT not to be republished

ਕੀ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਝੋਨੇ (ਚਾਵਲ), ਕਣਕ, ਬਾਜਰਾ, ਜੋਰੇ, ਰਾਗੀ, ਆਦਿ, ਵਰਗੇ ਅਨਾਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਵੱਡੀਆਂ ਘਾਹ ਦੇ ਬੀਜ ਹਨ!

ਝੋਨਾ

ਕਣਕ

ਬਾਜਰਾ

ਰਾਗੀ

ਜਵਾਰ

ਗੰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਂਸ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਾਹ ਹੈ। ਬਾਂਸ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਘਾਹ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁੱਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੰਨਾ

ਬਾਂਸ

ਲਿਖਣਾ

ਕੁਝ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?

ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ

"ਦੇਖੋ! ਇਸ ਉੱਚੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਵੇਲ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ!" ਰਾਜ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਗੋਪੂ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ, "ਵਾਹ! ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਜਾਰਜ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨੀ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਪੌਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਕਿਵੇਂ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ।

© NCERT not to be republished

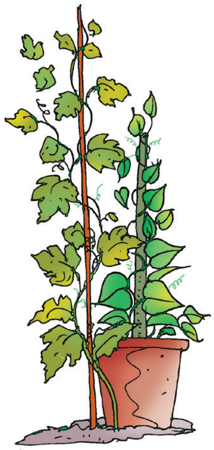

ਸਿਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨੀ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਤਣਾ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਪਤਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਧਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

"ਕੱਦੂ ਦਾ ਪੌਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵੇਲ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ," ਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਲਚਕਦਾਰ ਤਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੋਰ ਪੌਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ ਪਰਬਤਾਰੋਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪੌਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੇਂਗ ਕੇ ਵਧਦੇ ਹਨ ਉਹ ਲਿੰਗਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਪਰਬਤਾਰੋਹੀ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਉਸ ਪੌਦੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਵੇਲਾ

ਮਨੀ ਪਲਾਂਟ

ਜੈਸਮੀਨ

ਲੌਕੀ

ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲਾ

ਤਰਬੂਜ਼

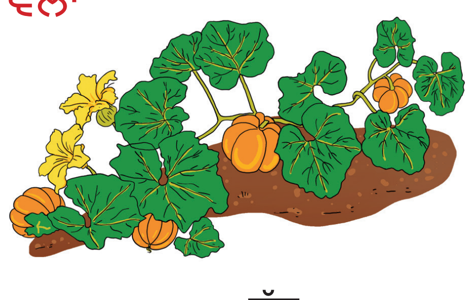

ਕੱਦੂ

© NCERT not to be republished

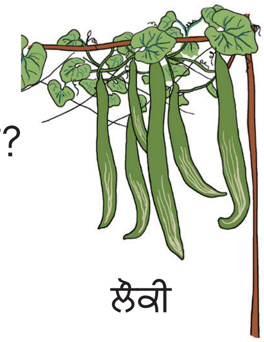
ਲੌਕੀ

ਬਡ਼ੋ

- ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ ਹੈ?
- ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?

ਲਿਖਣਾ

- ਕੁਝ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਨਾ 53 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- ਇਹਨਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਸੋ। ਇਹ ਵੀ ਦਸੋ ਕਿ ਇਹ ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀ,ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ ਹਨ।

ਗੇਂਦਾ (ਤੇਲਗੂ ਵਿੱਚ ਬਾਂਥੀ)	ਨੀਮ (ਕੰਨੜ ਵਿੱਚ ਬੇਵ ਗਿੜਾ)	ਜੂਜੂਬੇ **ਜਾਂ** ਬੇਰ (ਮਣੀਪੁਰੀ ਵਿੱਚ ਬੋਰੋਈ)
____________	____________	____________
____________	____________	____________

ਗਤੀਵਿਧੀ ੧

- ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੁੱਖ ਜਾਂ ਝਾੜੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ।
- ਹੁਣ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖੋ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਣਾ ਨਾ ਭਲੋ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ, ਝਾੜੀਆਂ, ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ, ਘਾਹ, ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਅਧਿਆਪਕ ਨੋਟ ਕਰੋ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਪੌਦੇ ਦਿਖਾ ਕੇ **ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ** ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਕੁਝ ਪੌਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰਬਤਾਰੋਹੀਆਂ ਜਾਂ ਵੇਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

© NCERT not to be republished

ਗਤੀਵਿਧੀ ੨

ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਤੱਰ ਬਣਾਓ!

ਇੱਕ ਪੌਦਾ ਚੁਣੋ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਟਾ ਤਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਆਪਣੇ ਪੌਦੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੋ।

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖੋ। ਇੱਥੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ - ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ। ਕੀ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲ ਘੱਟ ਹਨ, ਵੱਧ ਹਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੋ।

ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਿਤੀ: ____________________

ਮਹੀਨਾ: ____________________

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੌਸਮ:

____

ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣੇ ਪੌਦੇ ਕੋਲ ਜਾਓ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ।

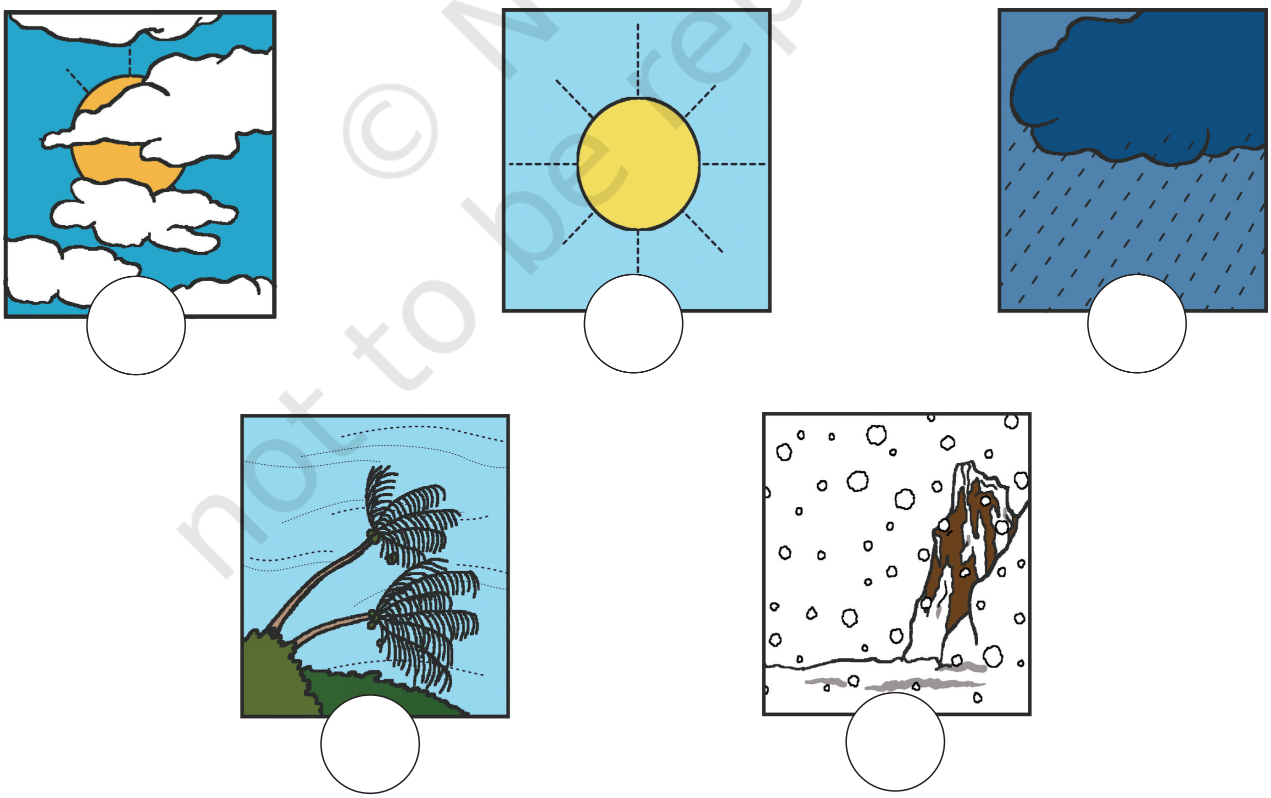

© NCERT not to be republished

ਪੌਦੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ	ਸੰਖਿਆ ਵਧੀ, ਘਟੀ, ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀ	ਰੰਗ	ਆਕਾਰ (ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ)	ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰੀਖਣ
ਪੱਤੇ				
ਫੁੱਲ				
ਫਲ				

ਗਤੀਵਿਧੀ 3

- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੌਦੇ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਪੱਤੇ ਦੇਖੇ? ਕੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਹਨ?
- ਕੀ ਪੁਰਾਣੇ ਭੂਰੇ ਪੱਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?
- ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਫਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ?

ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰੋ।

ਲਿਖਣਾ

ਆਪਣੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

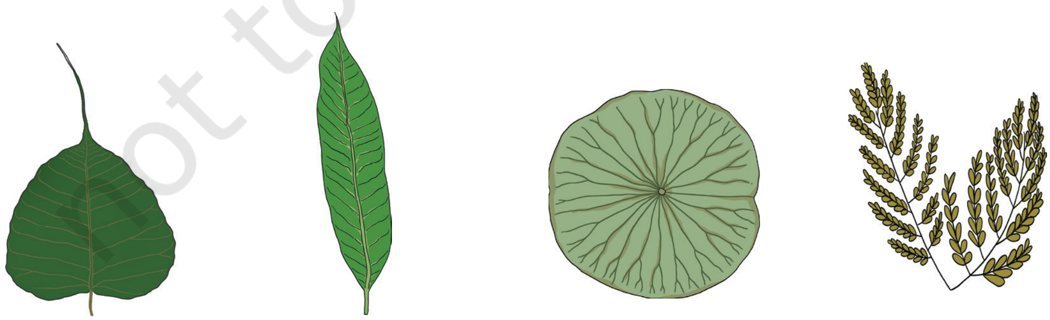

ਪੀਪਲ ਅੰਬ ਕਮਲ ਖੇਜੜੀ

ਆਓ ਅੱਗੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ।

© NCERT not to be republished

ਗਤੀਵਿਧੀ ੪

- ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ।
- ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਤੇ ਰੰਗ ਭਰੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ, ਆਕਾਰ, ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਗੰਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪੱਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਹਰ “ਪੱਤੇ ਦੀ ਮਹਿਕ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਸੀ,ਧਨੀਆ, ਕੜੀ ਪੱਤੇ, ਪੁਦੀਨਾ ਅਤੇ ਲੇਮਨ ਗ੍ਰਾਸ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, “ਰਾਜ ਨੇ ਸਿੰਮੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਸਿੰਮੀ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਅੰਬ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਰਗੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ? ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਗੰਧ ਪਸੰਦ ਹੈ।

ਰਾਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਮੈਨੂੰ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਮਹਿਕ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ! ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਲ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਬ, ਅਨਾਨਾਸ, ਕਟਹਲ, ਅਮਰੂਦ ਜਾਂ ਜਾਮੁਨ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।”

ਗਤੀਵਿਧੀ ੫

ਆਪਣੀ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਲਓ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਫਲ ਲਿਆਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਫਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਹੁਣ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਫਲਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਕੀ ਸਾਬੂਤ ਫਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਸੌਖਾ ਸੀ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਫਲ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਸੁੰਘ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾਓ।

© NCERT not to be republished

ਪੌਦੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ

ਪੌਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਜਿਵੇਂ, ਜੜ੍ਹਾਂ, ਤਣੇ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ, ਫਲ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਆਓ ਹੁਣ ਇੱਕ ਟਮਾਟਰ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ।

- ਪੌਦੇ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
- ਪੌਦੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

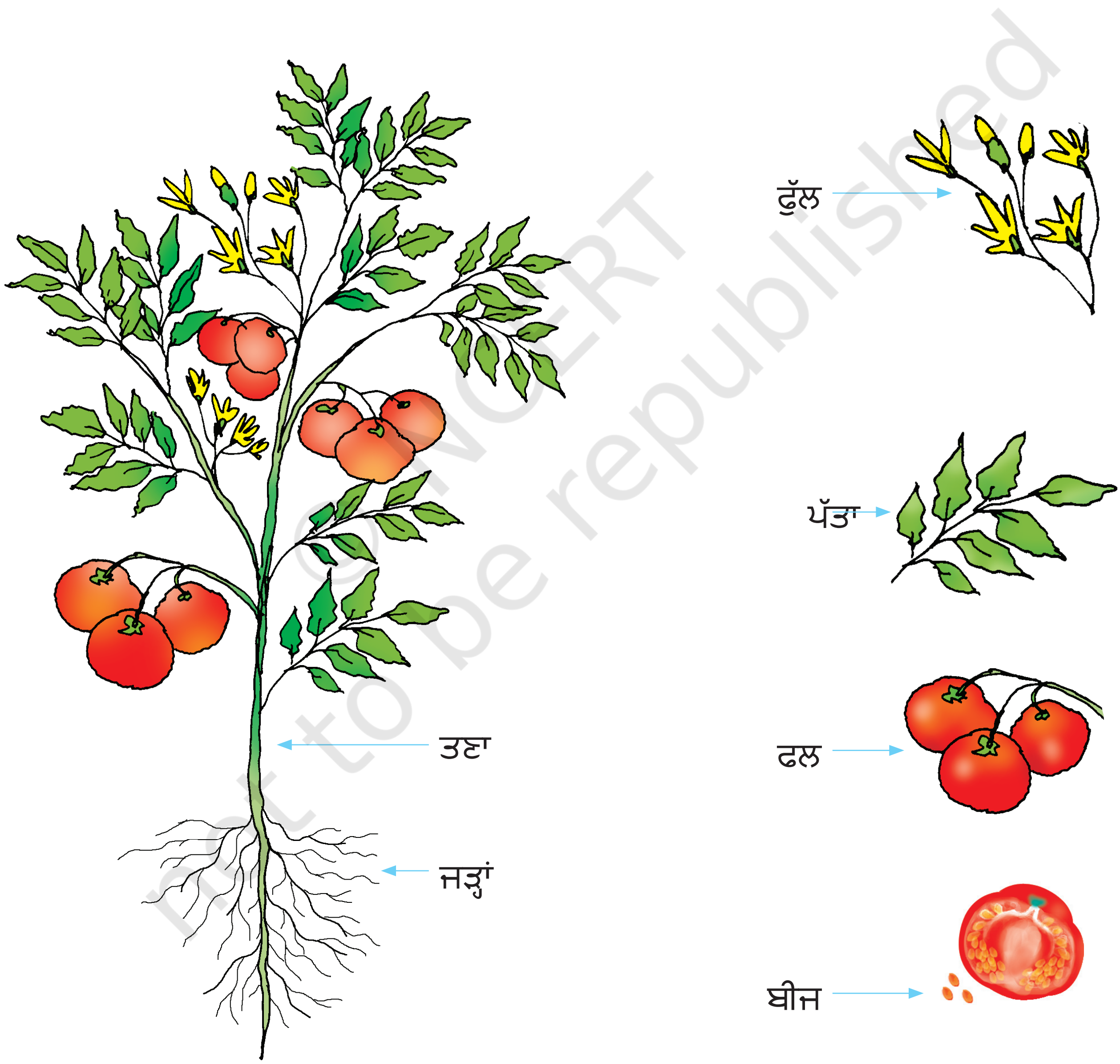

ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਪੌਦਾ

© NCERT not to be republished

ਗਤੀਵਿਧੀ ੬

ਛਾਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣੋ

ਛਾਲ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਤਣੇ ਦਾ ਸਖਤ ਬਾਹਰੀ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਛੂਹੋ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਪੌਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਜਾਂ, ਕੀੜੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ? ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਛਾਲ 'ਤੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਦਬਾਓ। ਰੰਗ ਜਾਂ ਪੈਨਸਿਲ ਨਾਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰਗੜੋ। ਦੇਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ!

ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ (ਜਾਂ ਵਰਣਨ) ਲਿਖੋ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਕੇ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

- ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਰਖ਼ਤ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ?
- ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

© NCERT not to be republished

ਕੀ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

- ਗੰਨੇ ਤੋਂ ਗੁੜ ਬਣਦਾ ਹੈ।
- ਬਾਂਸ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਘਾਹ ਹੈ।
- ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰੈਫਲੇਸੀਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਛੱਤਰੀ ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਰੈਫਲੇਸੀਆ ਫੁੱਲ

ਆਓ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ

ੳ. ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰੋ

੧. ਜੇ ਪੌਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ?
੨. ਜੜ੍ਹ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ?
੩. ਤਣੇ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

ਅ. ਲਿਖੋ

੧. ਉਹਨਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ, ਪਾਰਕ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੌਦੇ ਹਨ - ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀ, ਜੜੀ-ਬੂਟੀ, ਘਾਹ, ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ।
੨. ਪੌਦੇ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੌਦੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ?
੩. ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਪੌਦੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨਪਸੰਦ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ੲ. ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬਣਾਓ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖੇ ਹਨ।

© NCERT not to be republished

ਸ. ਇੱਕ ਰੰਗੋਲੀ ਬਣਾਓ

ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕਰ ਕੇ ਸਜਾ ਕੇ ਰੰਗੋਲੀ ਬਣਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪੱਤਿਆ ਦਾ ਚਿੜੀਆਘਰ,
ਸਰੋਤ: ਅਰਵਿੰਦ ਗੁਪਤਾ http://arvindguptatoys.com